

УДК 37.013.43

Ніколаєва Н. М., Коваленко К. Г.

ПОНЯТТЯ ОСОБИСТІСНОЇ КУЛЬТУРИ МЕНЕДЖЕРА

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава,

Дослідження присвячено з'ясуванню поняття «культура» в її широкому значенні. Основну увагу приділено визначенню даного поняття. Поняття культура пройшло довгий історичний розвиток. Поняття культура є об'єктом вивчення досліджень сучасних науково-педагогічних праць. У статті розглядаються провідні види, ознаки й риси культури.

Ключові слова: матеріальна культура, духовна культура, особистість, особистісна культура, цінності.

Особливістю XXI ст. є тенденція до формування полікультурного простору в умовах глобалізації та трансформації суспільства. Поряд із впровадженням у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, появою нових технологій, енергоджерел і матеріалів, розвитком системи комунікацій та міжнародної торгівлі існує не лише загроза світової екологічної кризи, а й кризи культури. Першим кроком до реабілітації нашого суспільства є осмислення сутності самого поняття «культура» і саме тому ця проблема стає дедалі актуальнішою.

Поняття «культура» розвивалось історично, і вперше, як зазначає В. Городяненко, почало використовуватись у Давньому Римі, де означало обробку землі, виховання, освіту [14]. Поступово термін розширювався і почав втрачати свій первісний зміст. Так, в епоху Середньовіччя культуру розглядали як постійне духовне самовдосконалення особистості, життя в гармонії з Богом. Філософи Відродження культуру трактують як засіб творення ідеальної особистості – всебічно освіченої та вихованої згідно з принципами високої моральності, фізично розвинутої і душевно стійкої [2].

У сучасному значенні поняття «культура» стало використовуватись у XVII ст., в якості самостійного – з'явилося в працях німецького юриста та історіографа С. Пуфендорфа (1632-1694 рр.), зазначає П. Гуревич [5]. До цього часу воно використовувалося в словосполученнях, визначаючи «функцію чого-небудь»: «cultura juris» («вироблення правил поведінки»), «cultura scientiae» («набуття знань, досвіду»), «cultura litterarum» («вдосконалення писемності») [9].

В. Межуєв стверджує, що у більшості лінгвістів не викликає сумніву те, що своїм походженням як лексичної одиниці термін «культура» зобов'язаний латинському слову «colere», що означає обробляти землю, доглядати, культивувати. В класичній латині це слово використовується, як правило, саме в цьому сполученні. І лише згодом термін «культура» частіше став використовуватись саме в значенні освіченості, вихованості людини [9].

У сучасній науці не існує єдиного цілісного визначення поняття культури [12], бо культурні процеси і явища відрізняються своєю складністю та багатогранністю. Так, за підрахунками амери-

канських культурологів Альфреда Кребера і Клайда Клакхона, з 1871 до 1919 року існувало 7 визначень культури, а з 1920-1950 років з'явилося ще 157 [7]. Зараз їх налічується понад 500 [11].

Сучасне визначення поняття «культура», згідно із декларацією, прийнятою на Всесвітній конференції з культурної політики, проведеної під егідою ЮНЕСКО 1982 року, культура тлумачиться як комплекс характерних матеріальних, духовних, інтелектуальних і емоційних рис суспільства, що включає в себе не лише різні мистецтва, а й спосіб життя, основні правила людського буття, системи цінностей, традицій та вірувань [1].

У Новому тлумачному словнику української мови подано 3 основні лексичні значення поняття культура: 1) сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії; 2) освіченість, вихованість; 3) рівень, ступінь досконалості якоїсь галузі господарської або розумової діяльності [10]. Поняття «культура» вказує як на спільну відмінність людської життєдіяльності від біологічних форм життя, так і якісну своєрідність конкретних проявів цієї життєдіяльності: в певні історичні епохи, для різноманітних суспільств, народностей, націй, особливостей поведінки і діяльності людей в конкретних сферах життя. У більш вузькому значенні культура – це сфера духовного життя людей [12]. Загальними ознаками культури є: рівновага духовних та матеріальних цінностей; спрямованість (культура містить прагнення до ідеалу); панування над природою; історичність; вона є підставою для формування особистих і колективних ідентичностей, надає відчуття належності до більш широких спільнот; вона є штучно створеним людьми середовищем існування; вона передається за допомогою навчання, комунікації [13].

Через те, що єство людини має духовну та матеріальну сторони і людина живе в духовному й матеріальному світі, виокремлюють матеріальну і духовну культуру. Кожна з них, взята окремо, виражає поняття культури у більш вузькому значенні слова.

Матеріальна культура становить суму досягнень людства, створених в ході історії для задоволення суспільних потреб, а духовна – здат-

ність людини до самовдосконалення, усвідомлення загальнолюдських цінностей та моральних норм. У загальнокультурному розвитку людства основне, визначальне значення має матеріальна культура – досягнення, які виражають головним чином рівень освоєння людиною сил природи. Вона охоплює всю сферу матеріально-практичного існування і розвитку людей, всю сферу їх безпосереднього впливу на природу [2].

Таким чином, матеріальну культуру можна поділити на культуру праці (засоби праці) та культуру побуту (засоби користування). Якщо матеріальна культура є результатом матеріальної діяльності людей, то духовна культура – результат духовної діяльності. Вона відображає досягнення, які показують рівень і глибину пізнання природи і суспільства, широту світогляду, втілення в суспільне життя ідей і знань.

Духовна культура, таким чином, є вищим проявом і спрямовуючим чинником у системах цілісної людської культури, оскільки саме вона орієнтує, мотивує, формує, визначає, надає сенсу всім сферам діяльності людини, зокрема сфері матеріального виробництва [7].

Отже, культура, як феномен суспільного життя, є результатом суспільної діяльності, засобами якої практично і духовно людина перетворює світ і саму себе, створюючи свій власний, надприродний світ, у якому вона живе.

Таким чином, аналіз підходів до визначення поняття «культура» дозволив зробити наступні висновки: констатуюча особливість культури – спрямованість на людину, на все те, що їй властиве та відрізняє її від тварини; пов'язаність із людською діяльністю та соціальним буттям; із розвитком діяльності змінюються, вдосконалюються суспільні відносини, вони ж диктують стан культури; культура віддзеркалює спосіб життя; культура є показником рівня духовного життя людей; за допомогою культури здійснюється обмін інформацією в часі та просторі [4].

Викладені матеріали дають змогу глибоко осмислити сутність «культури», на цій основі дослідити та сформулювати визначення такого важливого її аспекту, як «особистісна культура».

Отже, особистісна форма культури – це можливість людини бачити, чути, слухати тощо, оточуючі цінності предметного світу, засвоювати їх, розвиваючи себе, тобто, створювати або коригувати власну сукупність здібностей, схильностей, рівнів і якостей, до яких традиційно відносять таланти, геніальність, бездарність, лінощі, волю, рівень прагнення до мети і багато іншого. Все це складає неповторний соціальний портрет людини і дає її характеристику. Особистісна форма культури створюється під впливом безлічі оточуючих предметів, впливу соціальних установок і орієнтацій, але в неповторній вибірковості, яка дозволяє проявити унікальність і оригінальність людини [3; 5].

Таким чином, особистісна і предметна форма

культури постійно взаємодіють між собою, доповнюють себе і стають сходинкою для подальшого розвитку особистості.

Особистісні цінності або особистісна форма культури – і похідне і твірне культури в усьому її різноманітті. Природно, що сама людина – основа основ, цінність цінностей культури, що складається з її здібностей, талантів, особливостей і рис вдачі.

Особистісна форма культури – дуже складна для вивчення і дотепер представники всіх напрямів (науки, мистецтва, релігії) сперечаються про природу геніальності, можливості її цілеспрямованого вирощування; про властивості і якості таланту, поєднання в нім здібностей до творчості і етичної основи; сутність агресивності і позицій її приборкання тощо. І кожен підхід до визначення людини правильний, але розкриває лише частину проблеми [8].

Особистість як цінність створюється всім різноманіттям культури, яке вона (особистість) відбрияє, сприймає лише її властивим чином. Проблеми виховання, освіти, соціалізації дитини в сім'ї, дитячому саду, школі, дружніх групах тощо вибудовуються в складний багатоступінчастий модус, який створює індивідуальну особистість, її неповторність і унікальність [4].

Особливе місце у світі культури займають її морально-етичні та естетичні аспекти. Мораль регулює життя людей у різних сферах – у побуті, сім'ї, на роботі, в політиці, науці тощо.

Нормативність культури підтримується у міжособистісних взаємостосунках людей і в результаті функціонування різноманітних соціальних інституцій. Величезну роль у передачі духовного досвіду відіграє система освіти. Людина, яка вступає у життя, засвоює не тільки знання, а й принципи, норми поведінки, сприйняття, розуміння і ставлення до оточуючої дійсності.

Культура особистості є мірою соціальності людини. Яка людина, така і її культура. Вона характеризується в поняттях рівня культури, її наявності чи відсутності. Ця культура може бути більш-менш систематизованою чи «мозаїчною», складаючись під впливом багатьох розрізнених чинників. Людина – і творіння культури, і творець культури [6].

Особистість є культурною настільки, наскільки вона засвоює і реалізує у своїй життєдіяльності вищі цінності суспільства, перетворює їх у своє внутрішнє духовне надбання. Отже, людину можна сприймати, розуміти не по тому, які у неї судження про культуру, а по тому, як вона особисто реалізує ці уявлення практично – як вона живе.

Таким чином, культура є явищем, яке розкриває сутність, природу, спосіб життєдіяльності людини. Поза людиною у відриві від неї культура просто не існує. Особистість повинна мати в сучасному суспільстві високу культуру мислення, у виробленні якої визначальна роль належить філософії.

Література

1. Бенин В. Л. Высшее образование и культура / В. Л. Бенин // *Фундаментальные исследования*. – 2006. – № 6. – С. 64-67.
2. Библер В. С. Культура. Диалог культур (опыт определения) / В. С. Библер // *Вопросы философии*. – 1989. – № 6. – С. 31-44.
3. Більченко Є. В. Педагогіка як форма буття культури: перспективи діалогу педагогічної та культурологічної парадигм / Є. Більченко // *Шлях освіти*. – 2006. – № 3. – С. 2-5.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Гуревич П. С. Культурология: Учебник / П. С. Гуревич. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Гайдарики, 2003. – 280 с.
6. Кант И. Сочинения: в 6-ти томах / И. Кант. – М.: Мысль, 1966. – Т. 5. – 564 с.
7. Кертман Л. История культуры стран Европы и Америки (1870-1917) / Л. Кертман. – М.: Высшая школа, 1987. – 304 с.
8. Маркарян Э. С. Очерки теории культуры / Э. С. Маркарян. – Ереван: Изд-во АН Армянской ССР, 1969. – 228 с.
9. Межуев В. М. Культура и история / В. М. Межуев. – М.: Политиздат, 1977. – 197 с.
10. Новый тлумачний словник української мови: у 3-х томах / В. Яременко, О. Сліпушко. – К.: Аконті, 2001. – Т. 3. – 862 с.
11. Причепій Є. М. Філософія: [підручник] / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – К.: Академвидав, 2007. – 592 с.
12. Российская педагогическая энциклопедия: в 2-х томах / За ред. В. В. Давыдов. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1993. – Т. 1. – 608 с.
13. Городяненко В. Г. Соціологічна енциклопедія / Городяненко В. Г. – К.: Академвидав, 2008. – 456 с.
14. Соціологія: Підручник / За ред. В. Г. Городяненка. – К.: Академія, 2008. – 544 с.

Реферат

ПОНЯТИЕ ЛИЧНОСТНОЙ КУЛЬТУРЫ МЕНЕДЖЕРА

Николаева Н. Н., Коваленко К. Г.

Ключевые слова: материальная культура, духовная культура, личность, личностная культура, ценности.

Данное исследование посвящено определению основных понятий культуры в широком значении. Особое внимание уделяется определению понятия «культура». Данное понятие имеет долгий исторический процесс развития. Понятие «культура» является объектом изучения и исследования в современных научно-педагогических трудах. В статье рассматриваются основные виды, признаки и особенности культуры.

Summary

THE CONCEPT OF MANAGER'S PERSONAL CULTURE

Nikolayeva N. M., Kovalenko K. H.

Key words: material culture, spiritual culture, person, personal culture, values.

This investigation is devoted to the concept "culture" in its wide sense. Much attention is paid to the definition of this concept. A concept culture had a long historic development. A concept culture is an object of study in the modern research and educational works. Main types, features, peculiarities of a culture are studied.

УДК 611:371.3

Тихонова О.О.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ СТИМУЛЯЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

В статті розглядають основні шляхи стимуляції пізнавальної діяльності у іноземних студентів, які навчаються на кафедрі анатомії людини. Серед основних методів визначається необхідність комплексного підходу до вирішення проблеми шляхом поєднання алгоритмізації навчання, оптимальної організації самостійної роботи цих студентів, використання конструктивних методів контролю знань, ширше застосування наочних методів навчання, формування відповідних практичних навичок. Підкреслюється важливість формування мотивації. Відмічається гостра необхідність застосування в процесі навчання іноземних студентів анатомії людини сучасних інформаційних технологій.

Ключові слова: стимуляція пізнавальної діяльності, алгоритмізація навчання, мотивація.

Вступ

Головною рушійною силою в педагогіці є пізнавальний інтерес студента, без нього стає неможливою підготовка фахівця з вищою медичною освітою. Така істина розповсюджується на всі верстви студентів (як вітчизняних, такі іноземних). Відповідно з цим однією з головних проблем вищої школи стає стимуляція пізнавальної діяльності студентів.

По відношенню до іноземних студентів ця проблема на сучасному етапі набула особливої гостроти [1]. На нашу думку, дане завдання повинно розглядатися під особливим кутом зору, так як є низка особливостей, які виділяють цю проблему в окремий ранг. Виникнення відчуття

потреби в отриманні знань можливе лише шляхом стимуляції зацікавленості студента в цьому. Безумовно, що для іноземного студента засвоєння теоретичних предметів медичного вузу, зокрема анатомії людини, ускладнюється низкою специфічних обставин: це мовний бар'єр, велика імовірність виникнення стресу в результаті різкої зміни етносу (культурного та соціального середовища проживання), відмінності принципів навчання в їх країні та в нашій державі, особливості національного темпераменту, світосприйняття, релігійні обставини (більшість іноземних студентів, що навчаються в Україні - мусульмани).

Крім того, на якість навчання впливає віді-